

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת שלח כ"ב סיון תשע"ח,
מסכת נדרים - דף לט: מ.

דיוני הלכה אקטואליים בסוגיות הנלמדות,
לעורר לב המעיין, ואין לסמוך על הדברים
הלכה למעשה.

גליון נושא:

'מצות ביקור חולים'

פנינים

נוטל אחד משישים מחליו!!!

בן גילו: הגמ' (נדרים דף לט:) אומרת, שאם המבקר בן גילו של החולה, הוא נוטל אחד משישים מחוליו. מסביר השטמ"ק (נדרים שם) בשם הרי"ץ, שהכוונה למבקר שהוא בעל טבע והנהגה זהה לשל החולה, והחולה שמח מנוכחותו של המבקר, וכך נחלש ממנו חוליו. רש"י בב"מ (דף כז:): והר"ן והרא"ש (נדרים שם) מסבירים, שהכוונה שנוטל באותה שעה ובאותו מזל.

אחד משישים: הבן יהודע (נדרים דף לט:) מסביר, שהמבקר לא נהיה חולה באחד חלקי ששים מהחולה, כי הדבר לא הגיוני בטבע, ועוד שלא יתכן שהמבקר ינזק ממצוה כל כך חשובה?! אלא הכוונה היא, שבגלל שהמבקר מצטער בצער של החולה, הוא מגן ומכפר עליו, מכח האחדות של עם ישראל, לכן מהשמים יסלקו חלק אחד ממחלת החולה.

הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (חשוקי חמד שבת יב:): מסביר, שהמבקר נדבק באחד חלקי ששים מהמחלה של החולה, אבל אינו עונש עבורו אלא כמו 'תרופת חיסון', שבביל שיפתח נוגדנים שיתגברו על המחלה הזאת, אם פעם תבוא עליו חס ושלוש, בזכות שהמבקר גרם לחולה הנאה בביקורו וגם השתתף בצערו, אבל המעט הזה מהמחלה בטל בששים, כמו מאכלות אסורות שבטלות בששים.

יש לשאול על דבריהם, שהרי הגמ' (בבא מציעא דף ל:): דורשת את הפסוק 'לכו' - זה ביקור חולים, ומבארת הגמ' שהחידוש הוא שאפילו בן גילו לא ימנע מלבקר, למרות ש'בן גילו נוטל אחד משישים בחליו'. הרי מפורש שהמבקר 'מפסיד' מכך שמבקר את החולה במה שנוטל חלק מהחולי על עצמו, והוא חלק מהחידוש שבמצות ביקור חולים, וצ"ע (ז.ו.א.).

ויש ליישב בכוונת הגמ', שצריך ללכת לבקר את החולה, למרות שמצטער בצערו (כפירוש הבן יהודע), או נחלה במקצת ונחלה לפי שעה (כפירוש החשוקי חמד). ❖

מקור מצות 'ביקור חולים'

הגמ' בנדרים (דף לט: מ.) מפליגה במעלת וחשיבות ופרטי דיני מצות ביקור חולים, ואומרת 'כל מי שאין מבקר חולים - כאילו שופך דמים'. וכל המבקר את החולה - גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה - גורם לו שימות. וכך נפסק בשו"ע (יו"ד סימן שלה) 'מצוה לבקר חולים'.

הגמ' בסוטה (דף יד.) מסבירה את מקור החיוב לבקר חולים, דכתיב (דברים יג ה) אַחֲרֵי ד' אֲלֶקֶיכֶם תֵּלְכוּ, וכי אדם יכול להלך אחר שכינה, שהיא אש אוכלה, אלא שהמצוה היא להלך במידותיו של הקב"ה, כמו שהקדוש ברוך הוא מבקר חולים כמו שמצינו שביקר את אברהם אבינו שנאמר (בראשית יח א) וַיֵּרָא אֵלָיו ד' בְּאֵלֹנֵי מְמָרָא אֵף אֵתָּה בֵּקֵר חוֹלִים. וכן מצינו שהקב"ה זן את החולה, והשכינה שרויה למעלה ממיטת חליו.

הגמ' בבבא קמא (דף ק.) ובבבא מציעא (דף ל:): מביאה מקור נוסף מהפסוק (שמות יח כ) וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֵת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָּהּ וְאֵת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן, ודורשים 'לכו' - זה ביקור חולים.

לדעת רוב מוני המצוות; הבה"ג (עשין לו), היראים (ריט רכ), הסמ"ג (עשין ז), הסמ"ק (עשין מז), והחרדים (פרק ט), מצות ביקור חולים הוא מדאורייתא. הבה"ג (בהקדמתו) מונה את ביקור חולים כמצוה נפרדת, ולא כחלק מגמילות חסדים. מאידך לדעת

הרמב"ם (הלכות אבל פרק יד הלכה א, ספר המצוות שורש א) החיוב הוא מדרבנן. והוא בכלל גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. ובכלל (ויקרא יט יח) וְאֶהְבֶּתְ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ, כל מה שאתה רוצה שיעשו לך, תעשה לאחריך.

פירושים חלוקים נאמרו ברמב"ם; הרמב"ן מפרש, שהחיוב מדרבנן, אך הקיום הוא דאורייתא. הקרית ספר (הלכות אבל פרק יד) מפרש שהחיוב מדאורייתא, והפרטים מדרבנן. ולדעת המרגניתא טבא המצוה דאורייתא רק שאינה נמנית במנין המצוות.

שכרו: מבואר בגמ' בנדרים (דף לט: מ.) המבקר את החולה ניצול מגיהנום, ובעולם הזה - ה' יְשַׁמְרֶהוּ וְיַחֲיֶהוּ וְאֲשֶׁר בְּאָרֶץ וְאֵל תִּתְּנֶהוּ בְּנֶפֶשׁ אִיבֵיו (תהילים מא) ה' ישמרהו מיצר הרע, ויחיהו מהיסורים, ואושר בארץ שכולם יתכבדו בו, ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו חברים כנעמן שריפאו את צרעתו, ולא יזדמנו לו חברים כרחבעם שחילקו את המלכות.

הגמ' בשבת (דף קכז.) מונה את מצות ביקור חולים בכלל הדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, והקין קיימת לו לעולם הבא.

1. המטרה והתועלת ב'ביקור חולים'

א. צרכי החולה: עיקר המטרה במצות 'ביקור חולים' הוא הדאגה לכל צרכי החולה, כמסופר בגמ' (נדרים דף מ.) מעשה בתלמיד אחד מתלמידי רבי עקיבא שחלה, לא באו החכמים אליו לבקרו, ונכנס רבי עקיבא לבקרו, ועל ידי כך שכיבד וריבץ לפניו, הבריא. אמר לו התלמיד, 'רבי, החייתני'. יצא רבי עקיבא ודרש, כל מי שאינו מבקר חולים כאילו שופך דמים. ופירש הרא"ש (שם) שרבי עקיבא צוה לכבד ולרבץ לפני החולה, כי הנכנס לבקר את החולה מפקח כל צרכיו ומחיהו. מבואר מדבריו, שמטרת המצוה להביא לחולה אוכל שתיה ותרופות וכל מה שצריך.

ומדקדק הג"ר יצחק הוטנר זצ"ל (פחד יצחק אגרות וכתבים לג), שתרגום המלה 'ביקור' פירושה מלשון בְּקֶרֶת תְּהִיָּה (ויקרא יט, כ), כלומר לבדוק את המצב של החולה, כמו בקור ממום בקרבנות, ואין משמעות 'ביקור' להגיע למקום, וממילא אם הגיע ולא עיין בצרכי החולה לא קיים מצוה. וכן כתב רש"י (תהילים כז ד) על הפסוק לְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, שהכוונה כמו (ויקרא כז לג) לֹא יִבְקֹר בֵּין טוֹב לְרָע, שפירושו ביקורת.

ב. תפילה: עוד מבואר בגמ' (נדרים דף מ.) כל שאין מבקר חולה - אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות. לגבי התפילה שיחיה, מסביר הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן רכג), בראותו במוחש את מצב החולה, המבקר מתרגש, ומתעורר לבקש עליו רחמים בתחנונים מעומק הלב, והתפילה מתקבלת יותר. ועוד שהשכינה מצויה למראשותיו של החולה, והמקום יותר מוכשר לקבלת התפילה. מבואר בסוגיא, שיש מקרים שצריך להתפלל על החולה שימות, ויתבאר בעזרת ד' בגיליון הבא מספר 168.

הבית יוסף (יו"ד סימן שלה) בשם הרמב"ן בתורת האדם, מעתיק את שני הטעמים הללו, הדאגה לצרכי החולה ותפילה לרפואתו. ומוסיף, שאם אינו מתפלל על החולה כשמבקר, לא קיים מצות ביקור חולים. וכן נפסק ברמ"א (יו"ד סימן שלה סעיף ד). כלומר, עיקר מה שהחולה צריך הוא תפילה, וזה מה שנדרש מהמבקר שרואה את צרכי החולה.

החתם סופר (נדרים דף מ.) מעורר שיש עוד תועלת נפלאה בתפילה אצל החולה, על פי דברי המקובלים שבהזכרת שם החולה, יש קצת התעוררות הדין עליו, ולמרות התועלת של התפילה, לפעמים יש הפסד בדבר. ואילו כאשר מתפלל בפני החולה אין צורך להזכיר את שמו, כמבואר בפרשת בהעלותך שמשם התפלל על מרים קל נָא רַפָּא נָא לָהּ, ולא הזכיר את שמה. ועל כן יש מעלה מיוחדת שתתקבל התפילה בפני החולה, שאין התעוררות דינים שהרי אינו מזכיר את שם החולה, ולכן כל מי שאינו מבקר את החולה הרי הוא כשופך דמים, כי יכול לגרום לו למות.

ג. נחת רוח לחולה: בספר עוללות אפרים (חלק רביעי עמוד ד' רכח) שהביקור משמח את נפש החולה, כי רואה שהוא חשוב בעיני הבריות, והשמחה היא סיבה גדולה להקל את חוליו מעליו, וכשלא מבקרים אותו, הוא שרוי בעיצבון, כי הוא חושב שהוא בזוי בעיני מכריו, ובכך יתכן שיכביד חוליו.

הג"ר שמחה זיסל ברוידא זצ"ל הסביר את דברי הגמ' בנדרים 'לִלְכוּ זֶה בִּיקוּר חוֹלִים', שמשמע שהמבקר צריך לדעת מתי הגיעה השעה ללכת, ולא להכביד על החולה יותר מידי, כי צריך לעשות 'נחת רוח' לחולה ושהוא ירגיש נעים מהביקור (נסיך ממלכת התורה עמוד 369).

מטו בשם הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל, לפרש את דברי הגמ' בנדרים 'ביקור חולים אין לה שיעור, ואפילו מאה פעמים ביום', מכך שצריך לבקר אפילו מאה פעמים ביום, מוכח שהביקור אינו ארוך, שהרי אין מספיק זמן ביום אחד, לבקר 100 ביקורים ארוכים (עובדות והנהגות לבית בריסק חלק א עמוד מד).

כבר הובא בתחילת הגיליון, המקור הקדום למצות ביקור חולים, הוא מהקב"ה שביקר את אברהם, ושם הרי לא שייך כל הטעמים, כי אם עידוד החולה, שהרי לרפאותו ולדאוג לצרכיו, היה יכול גם בלי להגיע אליו, וכן ביאר הרא"ש (בפירושו על התורה), שמכך שכתבה התורה 'וַיֵּרָא', ולא כתב 'ויאמר' או 'וידבר', משמע שיש מצוה בעצם הביקור, בכדי לעודדו. ומוסיף הרא"ש, שאפילו כשהחולה ישן, המבקר מקיים מצוה, כי כשיתעורר יספרו לחולה שהוא הגיע אליו, ועושה לו בכך נחת רוח.

רופאים מעידים על שיפור משמעותי בבדיקות הדם של ילדים חולים אחרי הטיולים המפורסמים של אירגון לב מלכה (עקבי פרשת השבוע, וירא תשע"ז).

ד. דיבור עם החולה: חלק נוסף בהרגעת החולה, הוא הדיבור. כמבואר ב**חרדים** (מצות עשה פרק ד אות מז) שכתב 'ואחד מענפי המצוה - לדבר עם החולה'. ולשון רבינו שלמה אבן גבירול 'החולים תשיחם'. ומבאר הרשב"ץ (שהיה רופא) את דבריו, 'מפני שהדבור יפה לחולים'. ויש להוכיח כדבריהם, מהגמ' (נדרים דף מא.) שחולי העין ומחושי הראש אין לבקר אותם, משום שהדיבור קשה להם (י.ז.ו.).

בספר **לשון חכמים** (חלק ב סימן כה) הוכיח מדברי הספר **חרדים**, שיש ענין ללכת לבקר את החולה דוקא לבד, כדי להתעניין על צרכיו, ואפילו בחולה מעיים שאין לבקרו, יבוא ושאל מבחוץ על צרכיו, כי על ידי דיבורו יצילהו מטירוף הדעת שישכח צערו.

מאידך, **בשאלות דרב אחאי גאון** (שאלתא צג) כתב, שלא ילך לבד לבקר חולה, אלא יקח עוד אחד איתו, כמו שנאמר 'לִלְכוּ - משמע לשון רבים, כי טובים השנים מן האחד. מסביר הנצי"ב (בהעמק שאלה שם), שזה בגלל הסכנה הכרוכה בביקור אצל בן גילו, שנוטל אחד משישים מחליו, ולכן לא ילך לבד. וסיים בזה הלשון - ודע דדברי רבינו אלה לא מצאתים בשום ספר מן ראשון ועד אחרון, וזה פלא.

ה. וידוי: שורש הענין, לומר וידוי עם החולה טרם מיתתו, יסודו בגמ' (שבת לב.) מי שחלה ונטה למות אומרים לו: התודה, שכן כל המומתים על ידי בית דין - מתוודין קודם שיצאו ליהרג, שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. אבל כשאינו נוטה למות, אין אומרים לו שיתוודה, כדי שלא ישבר לבו.

וכתב בקרן אורה (נדרים דף מ.) שעיקר המטרה בביקור חולים, להחזיר את החולה בתשובה, ויפשפש במעשיו. וכן מבואר בפירוש הר"ף (על העין יעקב), ובשלמי נדרים (שם) שבכלל מצות ביקור חולים להחזירו בתשובה.

את חשיבות הדבר רואים בזוהר פרשת פקודי (רנ, ב) המשתדל על חולה שיחזור בתשובה, משיב את רוחו (הובא בשל"ה פסחים עט, גשה"ח פ"א ד). ובזכות שיתוודה יזכה לכפרה ויגיע לגן עדן.

ו. חובות וצוואה: מבואר בשו"ע (סימן שלה סעיף ז) שיאמר המבקר לחולה שיתן דעתו על ענייניו, אם הלוח או הפקיד אצל אחרים, או אחרים הלוו או הפקידו אצלו, ואל יפחד מפני זה מהמות. וכתב בספר **חסידיים** (סימן תשיח, תשיט) **וביוסף אומץ** (עמוד שכד) בשם רבינו ירוחם, שראוי לאדם חולה לכתוב צוואה, שמא ימות פתאום. וכאשר המבקר מסייע בענין הצוואה, יזהר לא להפחידו, כי הדבר מסוכן לחולה. אלא יאמר לו שיכין צוואה, שגם אנשים בריאים מכינים צוואה.

2. מצות ביקור חולים בזמננו

בבית: חולה שנמצא בבית, וזקוק לעזרה, שייך בו כל הטעמים האמורים, ומקיים בו מצות 'ביקור חולים'. אף שבבית יש בני משפחה, לפעמים הם לא עומדים בעומס העבודה, או חולה עירי.

אשפוז: חולה שמאושפז בבית החולים, בהרבה מהמקרים כבר יש לו מעובדי בית החולים, את צרכיו המינימליים. בחולים כאלו, אין את המציאות של 'עקיבא החייתני', כי אינם זקוקים שידאגו לצרכיהם

להחיותם שלא ימותו. אך בכל אופן שייכים אצלם הטעמים האחרים, תפילה, עידוד, דיבור. כאשר החולה מבקש שיהיו לצדו, גם באופנים שאין עליו חיוב משום מצות 'ביקור חולים', עדיין מקיים מצות 'גמילות חסדים', שהוא אחד מהמצוות שאין להם שיעור. לפעמים ישנם דברים קטנים שהצוות לא מספיק לעשותם, והמבקרים מועילים עד מאוד.

וכך כותב הג"ר אליעזר יהודה וולדנברג זצ"ל (שו"ת ציץ אליעזר חלק ה - רמת רחל סימן ג), שעיקר מצות ביקור חולים לעיין בצרכיו, ולעשות עבורו, על כן באופן שהחולה מסתדר לבד באמצעות צוות בית החולים, ואין תועלת מהביקור 'להחיותו שלא ימות', יתכן שפטור מלבקר אותו. אך עדיין חייב כי תהיה לו תועלת מהביקור, משום הטעם של 'בקשת רחמים', ומציאת 'נחת רוח' עם חבריו. ומסיק, ששני הטעמים האלו מצויים, אפילו כאשר יש אצל החולה מי שמטפל בצרכיו, ולכן מצוה לבקר חולים ב'בית חולים', משום תועלת זו.

אכפתיות: עסקני ומומחי רפואה מדגישים, שגם כשהחולה בבית חולים באופן שאין את הטעמים הרגילים של מצות 'ביקור חולים', עדיין ידוע ומפורסם שיש תועלת עצומה מהשהייה ליד החולה וההתעניינות במצבו אצל הרופאים, שעל ידי זה הצוות של בית החולים, יפעל טוב יותר, בראותו את חשיבות החולה, בקרב בני משפחתו, קרוביו וידידיו. ומסופר על הג"ר אריה לוי זצ"ל שהיה מבקר הרבה חולים שלא הכירם כלל, ואמר לצוות הרופאים שהם קרוביו וידידיו, וכך דאגו להם וטיפלו בהם.

מעשה נפלא כתב בספר **עקבי פרשת השבוע** (וירא תשע"ז) באחת המלחמות נודע להורים בליל שבת שבנם שוכב פצוע בתל השומר. הם ניגשו להג"ר יהושע נויבירט זצ"ל מחבר 'שמירת שבת כהלכתה' לשאול מה לעשות, והוא ענה להם האם יש לכם מכונית, אם כן תסעו עכשיו לתל השומר. האבא הסתכל נדהם, עכשיו, ליל שבת! והרב ענה, כן עכשיו, הוא זקוק לעזרה שלכם!

3. מאושפז בבית החולים

ניתן לחלק את מצב המאושפזים בבתי חולים ל-4 מצבים, וכפי שיתבאר:

1. **טיפול נמרץ:** כאשר החולה מאושפז בטיפול נמרץ, החולה מושגח ומטופל 24/7, וכמעט שאין שום תועלת בקרובים והמבקרים, ברוב המקרים הצוות לא מאפשר לטפל בחולה ולהתערב במעשיהם, ואין כאן דאגה לצרכי החולה שלא ימות. אך עדיין צריך לדאוג לצרכיו הרפואיים, להביא רופאים מומחים, אבחון מדויק, וכיוצא בזה, אך אינו קשור לביקור אצל החולה. ולפעמים עצם התעניינות של המבקרים, גורמת גם לצוות לתשומת לב.

2. **מיון:** כאשר החולה מגיע למיון חולים, וברפואה דחופה, ברוב המקרים, יש תועלת עצומה בביקור ועזרת הקרובים, לסייע ולדאוג שיטפלו בו כראוי, ולא יעלם בעומס הקיים במיון.

3. **מחלקה:** חולה המאושפז במחלקה רגילה בבית חולים, בדרך כלל יש לו כל מה שצריך, למרות שאינו מושגח כל הזמן, וגם מצוי בידו פעמון (כאשר צריך עזרה בשבת, יש לדון באיזה אופן מותר לקרוא בפעמון) לקרוא לצוות. עדיין צריך עזרה להזיז כרית וכיוצא בזה, אך אינו עזרה של 'הצלת חיים'. ובפרט בחולה סיעודי, שצריך עזרה וסיוע כל הזמן, וכן בחולים קשים, שצריכים הרבה עזרה. ולפעמים לא נעים להם לקרוא כל הזמן לצוות, ונוכחות ידיד וחבר מועילה עד מאוד בצרכים בסיסיים.

4. **החלמה ומעקב:** יולדת במחלקה, או אדם שמחלים מניתוח קל, וכיוצא בזה, שהאשפוז הוא רק לצורך החלמה ומעקב, ויכול לתפקד ולדאוג לצרכיו לבד, בזה כתב הג"ר שמואל הלוי וואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן קפד) שאין בכך אפילו סדר מצות ביקור חולים, ולכן אין שום היתר לכהן בחשש טומאה בבית חולים, לבקר את אשתו אחרי לידה. שהרי רוב המבקרים אינם מתפללים על החולה, וגם אם הברכה הוא כבקשת רחמים, בכל אופן ברוב המקרים אין מברכים, וממילא אין מקיימים מצות ביקור חולים.

(מצב האמור הוא בארץ ישראל, אבל בחלק מהמקומות בחו"ל, כל הבית חולים מנוהל כמו בארץ בטיפול נמרץ).

4. ביקור חולים בטלפון

דנו הפוסקים, האם מקיימים מצות ביקור חולים בטלפון. שהרי יכול לדאוג לכל צרכיו. ויכול להפעיל עסקנים, איבחון מדויק (בתצלומי רנטגן, סי טי, אם אר אי, וכדומה), ולהשיג רופאים בכירים.

מקיים: מבואר בגמ' (נדרים לט.) כאשר חלה בנו של חברו והוא מודר הנאה ממנו, ישאל את חברו בשלומו של בנו בשוק. ומכך שאפשר לשאול את אבי החולה בשלום החולה, מוכיח הג"ר חיים קרייזורט זצ"ל (קונטרס חיי רפואה עמוד קסד), שאפשר לקיים מצות ביקור חולים גם בטלפון, שהרי אם שואלו מקיים מצוה.

לא מקיים: אולם דחה הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן רכג, אורח חיים חלק ד סימן מ), שאינו ראה, כי יתכן שכוונת הגמ', שאמנם לא מקיים בכך לגמרי את כל הענין של ביקור חולים, אלא שבכל זאת כשלא יכול לבקר ממש, הוא צריך לקיים לכל הפחות מה שהוא יכול. וממילא לגבי טלפון, למרות שאינו מקיים בשלמות את מצות ביקור חולים, כי חסר במטרת המצוה 'שהחולה ימצא נחת רוח', ששייך רק בפניו של החולה, וגם לא שייך הטעם שעל ידי שרואה את החולה, הוא מתרגש יותר ומתפלל עליו יותר, ומעוד טעם שיתכן שהתפילה במחיצת החולה מתקבלת יותר, משום שהשכינה למעלה מראשותיו של החולה, מכל מקום מקיים קצת מצוה. ולכן אם יכול לבקר חייב לבקר בפועל, וכשאינן ברירה לפחות יתקשר בטלפון.

וכן כתב הג"ר יצחק יעקב וייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ב סימן פד), שכאשר משוחחים עם החולה בטלפון, לא מקיימים בכך את עיקר שלמות מצות ביקור חולים.

קצת מצוה: וכן מבואר בציץ אליעזר (חלק ה, רמת רחל סוף סימן ח) שעיקר המצוה הוא בביקור בפועל, שמתעורר לבקש רחמים בראותו את מצב החולה, ומתפלל עליו בהתרגשות מעומק הלב, ואצל החולה התפילה מקובלת יותר, כי השכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמבואר בגמ' (שבת יב:). ומכל מקום, כאשר אינו יכול לבקר את החולה בפועל ממש, יש מצוה להתקשר אליו בטלפון, כי יש מכך תועלת גדולה לחולה, וגם מקיים בכך חלק מפרטי המצוה. וכן כתב הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה חלק ג סימן פב-ט).

מכח סברא זו, חידש המנחת יצחק (חלק ב סימן פד), שבביקור הראשון צריך לבוא בפועל ולא על ידי טלפון שהוא כממשש באפילה, ופעמים מפריע בדיבורו. אבל אחרי שראהו פעם אחת ובקי במצבו, ומצוה לבקר עד מאה פעמים, יכול לקיים את שאר הביקורים גם בטלפון, שכבר בקי במצב החולה ובטלפון מתעדכן. והוסיף, שלו יצויר שימציאו מכשיר, שיוכלו לראות את מצב החולה מרחוק, יקיים בזה מצות ביקור חולים.

בבקשה, לא להגיע! וכתבו הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה חלק ב סימן פב), והג"ר אליעזר יהודה וולדנברג זצ"ל (ציץ אליעזר חלק ה - רמת רחל סימן ח) שיש פעמים שה'נחת רוח' של החולה היא דוקא שלא יבואו, וכגון שמתבייש, כמו שאמרו בגמ' (נדרים מא.) שאין לבקר חולי מעיים משום כיסופא, אם כן כאשר החולה אינו רוצה שיבואו, יקיים מצות ביקור חולים על ידי שאלה בשלומו בטלפון.

5. ביקור חולים אצל צמח

צמח: כתב הגר"י זלברשטיין שליט"א (שיעורי תורה לרופאים חלק א סימן יא) שיש תועלת ממשית בביקור אצל הצמח מכמה סיבות: א. על ידי הביקור הצוות הרפואי יטפל בו יותר טוב. ב. אף שנראה שהחולה לא מבין כלל אפשר דרואה ואין לו כח להגיב. ג. הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל שיש ענין להתפלל על צמח בכדי להקל על מצבו, ובפרט שמצינו לפעמים שהצמח התעורר מחליו, לכן מצוה לבקר חולה כזה, וכל שכן אם אביו צמח שמקיים בזה מצות כיבוד אב (אי"ה בגליון הבא יתבאר מה צריך להתפלל על צמח).

בלי הכרה: חולה שאינו בהכרה, ולא שייך לעודד אותו, ומצד צרכיו איננו יודעים מה צרכיו יותר ממה שהוא מטופל בפועל, אף שאין מקיים את החלק של הדאגה לצרכיו, עדיין מקיים את החלק של התפילה לרפואתו.

ריבוי מבקרים: כאשר יש כבר אחד שכעת מבקר אותו ודואג לצרכיו, עדיין יכול לקיים את החלק של התפילה לרפואתו, וכן הרבה פעמים ריבוי המבקרים יעשה לו 'נחת רוח'.

חולה ג' ימים: כתב הביאור הלכה (סימן ריט סעיף ח ד"ה כגון) שחיוב ביקור הוא לחולה המוטל במטה ג' ימים. ודייק כן הגור אריה (פרשת וירא) מכך שהקב"ה ביקר את אברהם רק ביום השלישי למילתו, ולא ביום הראשון, כי ביום הראשון זה רק חולשת איבר אחד במקום המילה ועדיין אינו בגדר

חולה, ולכן ביקרו ביום השלישי שחולה בכל גופו. ומצינו כלפי אנשי שכם ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים (בראשית לד כה), שהכאב הגדול הוא ביום השלישי.

תודה להרב דוד גוטפרב שליט"א, עורך המהדורה החדשה של ספר אהבת חסד, חלק גדול מהעלון מבוסס על הגהותיו המחכימות, באהבת חסד פרק שלישי - בו מבואר מצות ביקור חולים. וכן להרב אברהם יעקב גולדמינץ שליט"א מחבר הספר חן משה - קונטרס חיי רפואה, על הסיוע בעריכת הגיליון.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. מעלת מצות ביקור חולים גדולה מאוד, שאף הקב"ה בעצמו ביקר חולים. מצות 'ביקור חולים' מדאוריתא, ויש אומרים שהוא רק דרבנן.
- ב. מטרת המצוה; לדאוג לצרכיו של החולה, להתפלל עליו, לשמחו ולעודדו, לעוררו לתשובה, לומר עמו וידוי, לסדר חובותיו, ולכתוב צוואה.
- ג. חולה המוטל בבית חולים, ברוב המקרים אין את המצוה להחיותו, אולם שאר טעמי המצוה לדאוג לצרכיו ולהתפלל וכו', שייך.
- ד. בטלפון אינו מקיים עיקר מצות ביקור חולים שהוא בביקור בפועל, ומכל מקום מקיים חלק מהמצוה בטלפון, ואף יכול לדאוג לצרכיו מרחוק. ויש מוכיחים שאפשר לקיים מצות ביקור חולים בטלפון.
- ה. מצות ביקור חולים הוא גם בחולה צמח או חולה בלי הכרה, שהרי מתפלל עליו, ויש תועלת בביקור. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא:

תפילה על החולה – נדרים דף מ.

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפ"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

זכות התורה תעמוד
לעילוי נשמת האשה
הצדקנית מרת הינדא
שפרינצא לוצקין ע"ה
בן רבי אברהם שלום
הלוי הורביץ זצ"ל
נלב"ע יט סיון תשע"ב
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות התורה תעמוד
לעילוי נשמת הצדיק
רבי ברוך יצחק בן
רבי שמואל גוטפרב
זצ"ל
נלב"ע כב סיון
תשע"א
ת.נ.צ.ב.ה.